

Piirtopöydältä näyttelyyn

“Kielletty Hedelmä” - kuvakäsikirjoitus

Tampereen ammattikorkeakoulu
Viestinnän koulutusohjelman tutkintotyö
Visuaalinen suunnittelu
Kevät 2009
Pauli Kangasniemi

OPINNÄYTTEEN TIIVISTELMÄ

Pauli Kangasniemi
Piirtopöydältä näyttelyyn
Kielletty Hedelmä-kuvakäsikirjoitus
3/2009

40 sivua

Tampereen ammattikorkeakoulu

Viestinnän koulutusohjelma

Visuaalinen Suunnittelu

Lopputyön muoto:

Lopputyön ohjaaja:

Avainsanat:

Mediateko

Tuomo Joronen, Carita Forsgren

Näyttely, kuvakäsikirjoitus

Sain viime syksynä mahdollisuuden järjestää kuvakäsikirjoittamisesta näyttelyn Puolassa, Tzcew nimisessä kaupungissa. Tzcewissa toimii EU:n tukema kulttuurikeskus, joka tarjoaa monen alan taiteilijoille hienot ja monipuoliset tilat oman taiteensa esittämiseen ja minun tapauksessani he olivat valmiita tekemään tämän kaiken ilmaiseksi. Näyttelyni tavoitteena oli tutustuttaa kävijät tähän AV- projektin esituotannon vaiheeseen, joka hyvin usein jää mielestäni liian vähälle huomiolle ottaen huomioon sen työmäärän mitä kuvakäsikirjoituksen laatiminen yleensä vaatii.

Opinnäytetyöni kirjallisessa osuudessa syvennyn tarkemmin kuvakäsikirjoittamisen historiaan ja itse työprosessiin Kielletty Hedelmä – elokuvan kuvakäsikirjoittamisen kautta. Kerron lisäksi kuinka näyttelyn järjestäminen onnistui ulkomaalaisen tahon kanssa ja mitä kaikkea opin tämän prosessin aikana.

Opinnäytteen tarkoituksena on antaa lukijalle kattava tietomäärä kuvakäsikirjoittamisesta sekä rohkaista ottamaan vastaan haasteita, jotka saattavat aluksi vaikuttaa ylitsepääsemättömiltä.

THESIS SUMMARY

Pauli Kangasniemi

From drawing board to exhibition

“The Forbidden fruit” - Storyboard

[12 / 2008]

40 pages

TAMK University of Applied Sciences

Media Programme

Area of specialisation:

Visual Design

Type of Final Project:

Project

Thesis supervisor:

Tuomo Joronen, Carita Forsgren

Keywords:

Storyboard, exhibition

Abstract:

I executed my thesis as an exhibition held in Poland. In my exhibition I presented my skills and production as a storyboard artist but mainly my goal was to introduce the art of movie visualization for the grand audience. I wanted people to learn something about the process of moviemaking and what it contains. The emphasis was on the preproduction and marketing phases of moviemaking.

In the written part of the thesis I go through the short history of storyboarding and explain the process more thoroughly. I also tell about the process of creating an exhibition and what problems I encountered during the process and how I solved them.

I hope that my thesis encourages other students to try new things without any greater previous knowledge on the task at hand and most of all encourage them to use the resources provided to them.

Sisällys

1 Johdanto.....	5
2 Kuvakäsikirjoittamisen taustat.....	7
2.1 Historia.....	7
2.2 Nykyiset menetelmät.....	8
2.3 Elokuvateollisuus	9
2.4 Client storyboard	10
2.5 Animaatiot	10
2.6 Multimedia- ja peliteollisuus	11
2.7 Konseptisuunnittelu.....	11
2.8 Mihin muuhun tehtäviin storyboardaajaa tarvitaan?	11
3 Omat kokemukset alalta.....	13
3.1 Termistöä	17
3.2 Kielletty Hedelmä	19
4 Miksi kuvakäsikirjoituksia tulisi käyttää?.....	22
5 Tietolähteet - Missä voi oppia kuvakäsikirjoittamista?	23
5.1 Koulutus	23
5.1.1 Muutama mediaopintoja tarjoava oppilaitos	23
5.2 Kirjat ja verkkomateriaali	24
6 Storyboard - näyttely Puolassa	25
7 Tietoperustan rakentaminen.....	26
7.1 Aiempi kokemus.....	26
8 Suunnitteluprosessi	29
9 Toteutus ja tulosten esittely	33
9.1 Pystytys.....	33

9.2	Avajaiset	34
10	Yhteenvetoa ja oman työn arviointia	36
10.1	Kun kysyt apua, saat sitä	36
10.2	Yhteistyö Puolaan	36
Liitteet		37
Lähteet		38

1 Johdanto

Opinnäytetyöni kirjallisen osion ensimmäisellä puoliskolla perehdyn kuvakäsikirjoitusten käyttöön muutamissa suomalaisissa av-tuotannoissa, joissa olen päässyt olemaan osallisena. Käytän apunani mediaopintojen antamaa tietopohjaa sekä kerron myös omakohtaisista kokemuksista elokuvatuotantojen saralta. Haastattelen myös muutamaa alan ammattilaista siitä mikä on heidän suhteensa kuvakäsikirjoitusten käyttämiseen ja mikä on heidän näkemyksensä siitä, mikä on tämän, vielä hieman tuntemattoman, elokuvatuotannon osan tulevaisuus.

Kuvakäsikirjoituksen laatiminen on hyvin monelle täysin tuntematon osa-alue elokuvatuotannossa, lukuun ottamatta AV - alan opiskelijoita ja ammattilaisia. Jopa pariin kertaan, kun työskentelin varsinaisessa elokuvatuotannossa, päässyt kertomaan näyttelijöille, mitä storyboardartisti tekee tuotannossa ja mihin kuvakäsikirjoitusta tarvitaan. Hyvin usein myös kuvakäsikirjoituksen käyttöä ei nähdä tarpeelliseksi, oli kyseessä sitten isokokoinen elokuvatuotanto tai lyhyt mainos. Tämän työn tarkoituksena olisi paljastaa hieman kuvakäsikirjoittamisen piirteitä myös niille jotka eivät ole aiemmin niitä nähneet.

Kerron myös tarkemmin kuvakäsikirjoituksen sisällöstä ja tarkoituksesta. Kuvakäsikirjoituksia käytetään erityisesti mainosalalla niiden moninaisissa käyttötarkoituksissa. Asiakas- ja sponsoritapaamisissa niitä hyödynnetään visualisoimaan ennalta mahdollinen lopputuote. Idean konkretisointi käsikirjoituksista kuviksi antaa asiakkaalle selkeämmän kuvan siitä mitä ollaan ostamassa.

Perehdyn tarkemmin myös tämän esituotannon vaiheen tarjoamiin mahdollisuuksiin ja ennen kaikkea hyötyihin mm. ajanhallinnan ja budjetoinnin kannalta. Mainosten ja elokuvien kuvauksissa käytettävä, jokaisen tai muutaman avainkohtauksen kattava, kuvakäsikirjoitus ei ole käsitykseni mukaan vielä päässyt pidempien elokuvien ohjaajien suosioon Suomessa, mutta maailmalla kuvakäsikirjoitusten hyöty elokuvatuotannoissa on ymmärretty jo vuosikymmenien ajan. Nykyisin Suomessa nuoremman polven ohjaajat ovat alkaneet hyödyntämään laajemmin kuvakäsikirjoituksia tuotannon tukena.

Kirjallisen opinnäytteen loppupuoliskolla kerron opinnäytteen käytännön vaiheesta jossa esittelin kattavammin tuottamani kuvakäsikirjoitusmateriaalin näyttelyn muodossa Puolassa. Näyttelyn tarkoituksena oli esitellä kuvakäsikirjoittamista suurelle yleisölle ja mahdollisesti herättää yleistä mielenkiintoa tätä elokuvantuotannon työlästä työvaihetta kohtaan.

2 Kuvakäsikirjoittamisen taustat

2.1 Historia

Kuvakäsikirjoituksen nykyinen käytössä oleva muoto kehitettiin *Walt Disneyn* piirrosanimaatiostudioilla 1900-luvun alkupuolella. Animaatioelokuvasta piirrettiin aluksi sarja luonnoksia, jotka jaettiin kohtauksiin ja kohtaukset jaettiin edelleen avainkehiksiin. Kuvat asetettiin yhdelle taululle lineaariseen järjestykseen, jotta koko animaatiota voitiin tarkastella kokonaisuutena. Tästä tulee myös yleisemmin alalla käytetty termi *storyboard*.

Kuva 1 Storyboard DUMBO-elokuvasta

Tällainen elokuvien esitarkastelu havaittiin erinomaiseksi keinoksi huomata elokuvan tarinankerronnan vahvuudet ja heikkoudet ennakolta. Näin kohtauksien sisältöä ja

järjestystä voitiin muuttaa tai jopa tarvittaessa, mikäli kohtaaminen vaikutti epäolennaiselta tarinan kannalta niin se voitiin poistaa käsikirjoituksesta, jolloin säästettiin turhalta työltä lopullisessa kuvaus- tai animointivaiheessa. Poistettujen kohtauksien määrä olisi tarkoitus pitää mahdollisimman pienenä.

Alan kehittyessä animaatioiden ja näyteltyjen elokuvien kuvakäsikirjoitus, siinä alkuperäisessä muodossaan, on säilynyt lähes muuttumattomana, mutta tekniikan luomat mahdollisuudet ovat tuoneet tämän perinteisen käsinpiirretyn nuppineulatauluun kiinnitetyn kuvasarjan rinnalle useita erilaisia variaatioita. Kuvakäsikirjoituksen potentiaali myyntityökaluna ja aikaa sekä eritoten rahaa säästävänä työmenetelmänä on huomattu. Tietotekniikan kehittyminen on nopeuttanut ja helpottanut kuvakäsikirjoitusten piirtämistä ja nykyään etenkin mainosalalla käytetään hyvinkin taidokkaita asiakkaille tarkoitettuja kuvakäsikirjoituksia kertomaan siitä mitä he ovat ostamassa. Hyvin piirretty kuvakäsikirjoitus saattaa ratkaista sen että kiinnostuuko asiakas aiheesta vai ei.

2.2 Nykyiset menetelmät

Kuvakäsikirjoituksen piirtäjän eli *storyboardaajan* työ on yksi monipuolisimmista tehtävistä elokuvan visuaalista ilmettä luotaessa. Storyboardia käytetään nykyisin yhä useammalla alalla hahmottamaan lopputuloksen ulkoasua.

Piirrosanimaatiot esimerkiksi ovat työläimpiä elokuvan muotoja, sillä jokainen elementti tulee tuottaa itse alusta loppuun ja työvaiheita on lukuisia. Työryhmään kuuluu satoja luovia ammattilaisia joiden jokaisen panos on korvaamattoman tärkeä elokuvan valmistumisen kannalta. Tarkastellaan storyboardaajan työtä siis piirrosanimaation osalta, jossa esimerkiksi animaattorin tehtävä saattaa olla vain yhden animaatiohahmon kehittäminen ja animoiminen muutamaa elokuvan kohtaukseen. Nykyisissä 3d-animaatioissa yhden animaattorin tai mallintajan tehtävä saattaa olla peräti vain yhden osa-alueen animointi jostakin elokuvan hahmosta kuten vaikka turkin, silmien tai vaikka hännän mallinnus ja animointi. Tällöin kokonaiskuva tehtävästä elokuvasta saattaa jäädä vajaaksi.

Storyboardaajalla tulee harvoin samanlaista kuvaa vastaan ellei ohjaaja vaadi yhdestä kuvasta useampaa versiota. Tämä työtehtävä mahdollistaa koko elokuvan prosessiin tutustumisen perin pohjin ja mikä hienointa, työssä pääsee tapaamaan ja keskustelemaan

elokuvan avainhenkilöiden kuten ohjaajan, kuvaajan ja toisinaan jopa näyttelijöiden kanssa.

Tekniikan kehittyminen ei ole pelkästään lisännyt mediaprojekteja, joissa kuvakäsikirjoitusta hyödynnetään. Se on myös lisännyt uusia keinoja visualisoida käsikirjoitus informatiivisempaan muotoon. Kuvakäsikirjoituksiin on lisätty mm. interaktiivisuutta. Ääntä ja liikettä sisältävät *animatic* - kuvakäsikirjoitukset ovat kuin raakaversioita valmiista elokuvista äänitehosteineen ja kameranliikkeineen. Esimerkiksi *Taru Sormusten Herrasta* trilogian ohjaaja *Peter Jackson* piirrätytti käsikirjoituksesta taidokkaan animaticin, jolla sai rahoittajat tukemaan menestyshankettaan.

2.3 Elokvateollisuus

Production storyboard on tuotantoon tarkoitettu kuvakäsikirjoitus, joka kattaa mahdollisesti elokuvan muutamat avainkohtaukset tai mahdollisesti koko elokuvan kohtaus kohtaukselta ja kuva kualta. Tämän tyyppisen kuvakäsikirjoituksen päätarkoituksia on useita. Sen päällimmäisenä tehtävänä on kertoa käsikirjoituksen tarina kuvin koko työryhmälle, jolloin kaikilla on käsitys siitä millainen elokuvasta on tulossa visuaalisesti ja kuvausteknisesti.

Kuvakäsikirjoitus toimii myös ohjenuorana ja yhtenä lähtökohtana lavastajille siitä kuinka kohtaus tulisi lavastaa ja mitä kussakin kuvassa tulisi näkyä. Se myös antaa kuvaajalle ja ohjaajalle mahdollisuuden tarkastella elokuvan kohtausten järjestystä ja sitä kuinka ne toimivat tarinan kannalta. Elokuvan läpikäynti tässä vaiheessa helpottaa leikkausvaiheen työskentelyä kun alustava leikkaus on tehty piirrettyjen kohtausten avulla.

Täytyy muistaa, että tällaisen kuvakäsikirjoituksen tehtävä on vain antaa suuntaa eikä olla orjallinen ohjekirja kuvausvaiheessa. Usein kuvakäsikirjoitus saatetaan jopa jättää huomiotta koko kuvausvaiheessa. Sen suurin hyöty tässä tapauksessa on ollut siinä, että kuvaaja ja ohjaaja ovat löytäneet kuvakäsikirjoituksen kanssa työskennellessään yhteisen vahvan näkemyksen siitä miltä elokuvan tuli näyttää.

Yksityiskohtaisuudeltaan live-action-elokuvaan tehdyt kuvakäsikirjoitukset ovat hyvin pelkistettyjä ja nopeita piirroksia joista käyvät ilmi vain perusasiat kuten kuvakulma, kameran liike, mahdollisesti lavasteet ja toisinaan myös tunnelmaa tuomaan on kuviin

lisätty myös valaistusolosuhteet. Pelkistys johtuu työn kiireisestä aikataulusta ja siitä, että kohtauksiin saattaa tulla hyvin nopeasti muutoksia ja työhön päästään yleensä vasta kun käsikirjoitus on saatu valmiiksi ja elokuvaa pitäisi ryhtyä kuvaamaan mahdollisimman pian.

2.4 Client storyboard

Client storyboard on mainosmaailmassa yleisesti käytetty kuvakäsikirjoitusmalli. Niiden tarkoitus on visualisoida esimerkiksi mainoskampanjan tunnelma, idea ja sisältö mahdollisimman informatiivisella ja asiakkaaseen vetoavalla tavalla. Tällaisten kuvakäsikirjoitusten tehtävä on myydä idea rahoittajalle eli asiakkaalle. Sisällöltään niiden yksityiskohtaisuus ja värikyvyys on täysin eri luokkaa kuin tuotantoon tarkoitettun kuvakäsikirjoituksen. Niitä voidaan toisinaan käyttää jopa kuvausvaiheessa sillä usein mainokset eivät ole monen kohtauksen pituisia, jolloin markkinointiin tarkoitettu kuvakäsikirjoitus saattaa riittää myös itse kuvausvaiheen käyttötarkoituksiin. Kuvat eivät kuitenkaan keskity kuvausteknisten seikkojen esittämiseen vaan enemmänkin tunnelman ja idean välittämiseen.

2.5 Animaatiot

Animation storyboard (Kuva 2) on kuvakäsikirjoitustyyleistä ensimmäinen ja vähiten muuttunut tekniikaltaan alan kehittyessä. Kuvat piirretään edelleenkin käsin ja niiden piirtämisessä myös hahmojen luonteenpiirteillä, ilmeillä ja liikkeillä on suuri merkitys kun taas elokuvatuotantoon suunnatussa kuvakäsikirjoituksessa usein vain kuvan sommittelulla ja ympäristöillä on merkitystä. Animaatioihin tehdään toisinaan myös värikäsikirjoituksia, jolloin voidaan tarkastella minkä sävyinen elokuvasta tulee kokonaisuutena. Erinomaisena esimerkkinä tästä voisi olla *Pixarin* tekemät värikäsikirjoitukset elokuvista *Nemoa etsimässä* ja *Autot*, joissa molemmissa on elokuvien miljööseen sopivat väripaletit joiden tarkastelu on helppoa yhtenä pitkänä boordina.

Kuva 2 Animaatio storyboard

2.6 Multimedia- ja peliteollisuus

Multimedia- ja peliteollisuudessa on alettu video- ja animaatiosisällön kasvaessa käyttämään kuvakäsikirjoituksia, simuloimaan staattisin kuvin websivujen interaktiivista toimintaa tai pelien välianimaatioita. Kuvakäsikirjoituksista on tullut monien etujensa ansiosta yleispätevä työkalu lähes kaikkeen visuaaliseen sisällöntuotantoon.

2.7 Konseptisuunnittelu

Konseptisuunnittelu on myös osa elokuvan alkuvisualisointia, johon kuvakäsikirjoitusten piirtäjä saattaa päästä osallistumaan. Konseptointivaiheeseen kuuluu mm. elokuvan tunnelmakuvien piirtäminen. Ne ovat yksittäisiä kuvia elokuvan voimakkaimmista ja eniten elokuvan tunnelmaa kuvaavista kohtauksista. Konseptikuvat toimivat usein asiakastapaamisissa kuvakäsikirjoitusten tukena.

2.8 Mihin muuhun tehtäviin storyboardaajaa tarvitaan?

Kirjassa Storyboards –Motion in art on mainittu pitkä lista piirtäjän mahdollisista työllistäjistä. Kaikki alat, joilla vaaditaan jonkinlaista esivisualisointia tuotantoa koskien voivat hyödyntää tarpeisiinsa taitavaa storyboardaajaa. Tässä siis lainattu muistilista toimijoista joille kuvakäsikirjoituksesta voisi olla hyötyä.

- **Mainostoimistot**
- **Kuvaustudiot**, niin elokuva kuin mainosalan studiotkin.
- **Dokumenttielokuvien tekijät** Heitä löytyy varmasti alan koulujen kautta ja yleensä dokumentit ovat pienenbudjetin produktioita, mutta saattavat tulevaisuudessa osoittautua hyödyllisiksi kontaktien luonnin kannalta.
- **Tapahtumajärjestäjät**. Esivisualisointi voi olla yhtä oleellista rahoituksen saamiselle messujen ja tapahtumien järjestäjille kuin elokuvatuotannoillekin.
- **Animaatiostudiot**. Niin perinteisen animaation kuin tietokoneanimaatioiden kuvakäsikirjoitukset tehdään yhä käsin muutaman piirtäjän voimin.
- **Tuotantoyhtiöt**

Teksti on vapaa käännös *Storyboards, motion in art*. 2. painos. Sivuilta 26-30, Who hires Storyboard artists?

3 Omat kokemukset alalta

Olen aina ollut kiinnostunut piirrosanimaatioista ja erityisesti animaatioiden valmistusprosessista. Muistan jo pienestä asti katsoneen elokuvien lopputekstejä yrittäen etsiä satojen nimikkeiden takaa suomalaisia nimiä. Muistan ihmetelleeni kuinka noin parin tunnin elokuvan tekemiseen voidaan tarvita noin paljon työväkeä. Vasta nyt alaa opiskeltuani ymmärrän kuinka pitkäaikainen prosessi animaation teko on. Pitkäaikainen tavoitteeni on ollut saada nimeni jonkun *Disneyn* animaatioelokuvan lopputeksteihin.

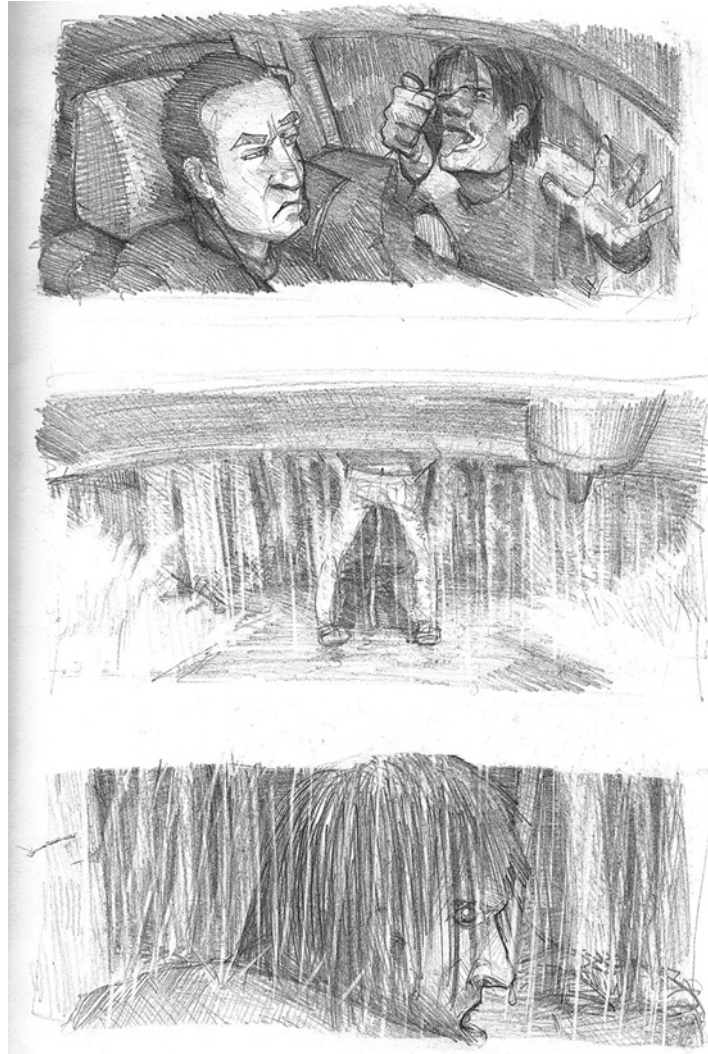
Animaation ammattinimikkeistä teossa en tiennyt kuin animaattorin niiden satojen muiden joukossa. Koulumme animaatiokurssilla opin kuvakäsikirjoittamista ja vaikka en ikinä ollut niinkään kiinnostunut sarjakuvien piirtämisestä, niin tämä työ vaihe houkutteli minua paljon enemmän kuin itse animointi joka aiemmin oli kiinnostanut eniten. Kuvakäsikirjoitusten piirtäjän tulee olla nopea ja taitava piirtäjä. Siinä tehtävässä myös pääsisi tutustumaan kaikkiin elokuvan kohtauksiin ja mahdollisesti jopa päästä itse vaikuttamaan kohtausten kulkuun. Ryhdyin etsimään eri elokuvien bonusraidoilta materiaalia storyboardista sekä siitä kuinka elokuvat on tehty. Näin tutustui kokonaan uuteen ja keihdovaan taiteen lajiin.

Yleensä kuvakäsikirjoitukset ovat olleet vain alan ammattilaisten tiedossa olevaa taidetta ja ne olivat harvoin suuren yleisön nähtävillä. Elokuvien *Making of* –raidat sekä internet ovat tuoneet esiin tämän taiteen lajin suurelle yleisölle. Etenkin 2000-luvun innostus sarjakuvasankaritarinoiden uudelleen filmatisointiin on lisännyt käsin piirretyn materiaalin, kuvakäsikirjoitusten ja konseptitaiteen määrää elokuvien making of –raidoilla. Myös monien toimintaelokuvien lisämateriaalista löytyy paljon taidokkaita kuvakäsikirjoituksia. Esimerkkeinä voin mainita elokuvat *Blade* -trilogian, *Underworld*, *The Punisher*, *Taru Sormusten Herrasta*-trilogia ja toimintaelokuvien genrestä *Bad Boys II* sekä *Matrix* -elokuvien lisämateriaaleissa esitellään kuvakäsikirjoituksia mittavasti.

Toimintaelokuvissa varsinkin monimutkaisimmat, suuren budjetin kohtaukset ovat välttämättä vaatineet tarkkaa esisuunnittelua ja eritoten kohtauksen läpikäymistä lukuisin kuvakäsikirjoituspiirroksien avulla. Mitä enemmän kamera tai kamerat liikkuvat niin sitä enemmän tarvitaan piirroksia kuvaamaan kohtauksen kulkua.

Kouluprojektien ansiosta minulla on ollut mahdollisuus tutustua tarkemmin omakätisesti kuvakäsikirjoitusten piirtämiseen erimittaisiin projekteihin. Pääosin olen tehnyt töitä lyhyihin mainoselokuviin, mutta antoisimmat projektit ovat olleet lyhytelokuvia. Niissä olen tehnyt markkinointiin konseptisuunnittelua ja tunnelmakuvia, projektikokouksiin yksityiskohtaisia ja värikkäitä kuvakäsikirjoituksia sekä itse tuotantoon tarkoitettuja kuvakäsikirjoituksia.

Ensimmäiset projektini koulussa olivat lyhyitä mainosklippejä erinäisiin käyttötarkoituksiin. Tehtäväni oli tehdä yksityiskohtainen kuvakäsikirjoitus projektikokouksia varten. Minulla ei ollut aluksi tietoa siitä millainen ja millä tekniikalla kuvakäsikirjoitukset tulisi tehdä. Ensimmäiset kuvakäsikirjoitukset piirsinkin käsin lyijykynällä. Työ oli hidasta, mutta lopputulos oli mielestäni tyydyttävää. En vielä ymmärtänyt kuvien taittamisesta mitään, joten skannasin kuvat ja annoin sellaisenaan projektin tuottajalle.

Kuva 3 Kytiksellä elokuvan kuvakäsikirjoitus

3.1.1 Projektit:

Harjoitustyö: Mainos – Kytiksellä (kuva 3)

Monophobia - Lyhytelokuva

Morocco – Lyhytelokuva

Ensimmäinen projektini toi lisää tehtäviä muissa kouluprojekteissa ja sain mainetta tehokkaana kuvakäsikirjoituspiirtäjänä. Pian pääsin mukaan lopputyöprojektiin johon pääsin tekemään tunnelmakuvia ja pari markkinointiin tarkoitettua kuvakäsikirjoitusta. Tässä vaiheessa olin jo ymmärtänyt esitystekniikan tarkoituksen markkinointiin tarkoitetuissa kuvakäsikirjoituksissa. Olin myös harjoitellut *Photoshopin* käytön kuvientuottamisvälineenä. Näin sain aikaan näyttävää jälkeä nopeammin ja säästyin ylimääräiseltä kuvien skannaukselta. Projekti toi minulle lisätöitä myös koulun ulkopuolelta ja pääsin tekemään markkinointimateriaalia ”*Kalevankisa*” - inserttejä

valmistelevalle tuotantoyhtiölle. Tarkoitus oli tehdä mahdollisimman näyttävät piirrokset lyhyistä inserteistä. Kuvasarjoilla oli tarkoitus vakuuttaa *Kalevankisa organisaatio* ostamaan nämä insertit juuri tältä tuotantoyhtiöltä. Kuvat eivät siis olleet lähelläkään oikeanlaista kuvakäsikirjoitusta vaan enemmänkin pikkutarkkojen tunnelmakuvien sarja.

Mielenkiintoisin osa-alue oppimisen kannalta oli kuitenkin se kuinka vähillä ohjeilla minut tuli toimia tässä tehtävässä. Sain ohjaajalta kirjaimellisesti pari tulitikkuaskin kokoista luonnosta ja lopusta sain päättää itse.

Mittavin kouluprojektini on ollut *Morocco* lyhytelokuva, joka oli Manchesterin yliopiston kanssa yhteistyössä toteutettu tuotos. Tähän elokuvaan tein kuvakäsikirjoituksen sekä kuvauksiin että markkinointiin. Pääsin tutustumaan kuvauksissa käytettävän kuvakäsikirjoituksen piirtämisprosessiin. Haasteellisinta oli saada kuvaajan kuvailema kohtaus tai kuva näyttämään juuri sellaiselta kun hän halusi ja mahdollisimman lyhyessä ajassa. Kuvaustermistön tunteminen on hyvin olennaista toimivan yhteistyön ja selkeän lopputuloksen saavuttamiseksi. Huomasin että itselläni oli tuolloin vielä puutteita tuolla osa-alueella ja päätin opiskella termistöä vastaisuuden varalle.

Storyboardaajan tulee myös hallita kuvaleikkauksen perusteet, sillä kuten olen todennut aiemmin, kuvakäsikirjoitusten on tarkoitus olla myös jatkuvuuden tarkastelun työkalu. Olennaista on myös hallita rakennetun ympäristön piirtäminen. Perspektiivin, tilan ja erilaisten valaistusolosuhteiden ilmaiseminen selkeästi on hyvin tärkeää sillä kuvakäsikirjoitus voi toimia myös lavastajien ja valaisijoiden tukena. Tällöin tulee kiinnittää huomiota myös varjojen ja yksityiskohtien esittämiseen uskottavasti ja selkeästi.

3.2 Termistöä

Kuva 4 Yleiskuva YK, elokuvasta

Yleiskuva esittelee laajasti maiseman ja tapahtumapaikan. Henkilöt ovat toissijaisia. Käytetään yleisesti elokuvassa aloituskuvana, lopetuskuvana tai siirryttäessä ajassa tai paikassa.

Kuva 5 Suuri kokokuva SKK, elokuvasta Morocco

Suuri kokokuva esittelee miljöön. Kohteet näkyvät selkeästi kuvassa, mutta niiden huomioarvo ei ole suuri. Katsojan huomio saattaa kiinnittyä muuhunkin yksityiskohtaan kuin kohteeseen. Etenkin liikkuvat kohteet kiinnittävät huomion.

Kuva 6 Kokokuva KK , elokuvasta Morocco

Kokokuva näyttää koko henkilön jaloista ylöspäin. Koko kehon liikkeet korostuvat tässä kuvakoossa. Kohteiden liikkeet ja asemat tulevat selkeästi esille. Ympäristö näkyy selkeästi. Kohteena oleva ihminen näkyy kokonaan kuvassa. Pään yläpuolelle jätetään rajauksessa runsaasti tilaa.

Kuva 7 Suuri puolikuva SPK , elokuvasta Morocco

Ympäristö ja kohde ovat suunnilleen samanarvoisia painoarvoltaan. Katsojan huomio kiinnittyy herkästi taustalla olevaan liikkeeseen. Kohteena oleva ihminen rajataan poikki suunnilleen reiden puolivälistä.

Lista on lainaus osoitteesta:

vanha.edu.utu.fi/tokl/tata/kuvataide/videokuvaus/kuvakoot.htm Vastaavia listoja ja sivustoja löytyy myös liitteenä olevasta linkkiliistasta. Kuvat ovat Morocco - Lyhytelokuvan storyboardista.

3.3 Kielletty Hedelmä

Keväällä 2008 Pääsin storyboard-harjoitteluun *Helsinki Filmille* avoimen haun kautta. Tehtävänäni oli piirtää *Dome Karukosken* kolmanteen pitkään elokuvaan *KIELLETTY HEDELMÄ* täysimittainen kuvakäsikirjoitus. Projekti oli ensimmäinen oikea elokuvatuotanto, jossa olen ollut.

Työtä oli odotettua enemmän ja aikaa paljon vähemmän kuin mitä oli alun perin luvattu. Toisaalta en voi syyttää ketään siitä sillä tuotannossa jopa ammattilaistasolla tapahtuu odottamattomia käännteitä eikä aikataulut mene niin kuin oltaisiin odotettu.

Yhteistyö Dome Karukosken ja kuvaaja *Tuomo Hutrillä* kanssa oli todella antoisaa ja mielenkiintoista. Opin joka palaverikerta lisää elokuvaproduktiosta. Jokaisessa palaverissa kokoonnuimme Helsinki Filmin tiloihin kolmestaan Hutrillä ja Karukosken kanssa. Työ järjestys meni siten, että he kertoivat minulle mitä kuvassa tulee olemaan ja minä piisin hyvin nopean luonnoksen heidän kuvailemasta kuvasta.

Piirtäminen oli todella haasteellinen urakka koska Dome vaati yllättävän korkeaa tasoa työmäärään nähden, mikä ei ollut lainkaan huono asia. Lopputuotteena oli kolossaalinen määrä kuvia, joista jokainen oli mietitty yksitellen ja huolella.

Piirsin kaikki lopulliset kuvat *Photoshop CS2*:sella *Wacom- piirtopöytää* käyttäen. Taitoin sitten lopulliset Kuvakäsikirjoitukset *InDesignillä*. Aikataulut oli hyvin tärkeää sillä yksi kuva sai kestää vain 15 minuuttia piirtää, joten se oli myös kehittävää pelkistämisen tasolla. Lopulliset kuvakäsikirjoitukset piti lähettää sähköpostitse ja ne piti pakata pdf - muotoon mahdollisimman kevyesti, jotta ne olisi taloudellista lähettää.

Opin todella paljon ja kiitos tästä kuuluu Domelle ja Tuomo Hutrille, jotka kärsivällisesti neuvoivat ja tarjoutuivat kertomaan kaiken mitä osasinkaan kysyä elokuvan teosta.

Urakan loppuvaiheessa kun kohtausten määrä kasvoi ja deadlinea kiristettiin tuotantosyistä, en uskonut että ennättäisin tekemään kaikkea ajallaan. Oikealla aikataulutuksella ja kovalla työllä ja vapun juhlinnan karsimisella onnistuin suorittamaan tehtäväni annettuun deadlineen mennessä.

Tämä oli ensimmäinen virallinen työharjoitteluni ja opintoihini tämä sopi paremmin kuin täydellisesti. Pääsin harjoittamaan taitojani myös grafiikan teossa ja taitto-ohjelmien käytössä, joiden hallitseminen helpottaa ja nopeuttaa työtä suunnattomasti.

Yllätyksenä minulle tuli se että ala toimii edelleen paljon harjoittelijoiden ja vapaaehtoisten voimilla. Osaksi tämä johtuu luultavasti siitä että budjetit eivät ole lähellekään muun maailman luokkaa. Jo ruotsissa budjetti tämän kokoluokan elokuvassa on kymmenkertainen. En ottanut kokemusta pelkästään rahallisten ansioiden kannalta, vaan kiehtovaan uuteen maailmaan tutustumisena.

Keskustelin elokuvan teon aikana Domen kanssa siitä millaisessa roolissa hän näkee kuvakäsikirjoituksen suomalaisessa elokuvateollisuudessa. Hänen mukaansa on hyvin tärkeää että kuvaaja ja ohjaaja löytävät elokuvan kuvauksiin mennessä yhteisen sävelen. Sama sävel välittyy myös kuvien kautta koko työryhmälle, jolloin kaikilla on selkeä kuva siitä mitä ollaan tekemässä.

Kuvauksien aikana Domen ja Tuomon mukaan kuvakäsikirjoitusta ei juurikaan seurata kuin korkeintaan viitteellisenä ”*punaisena lankana*”, johon on helppo palata tarvittaessa ja alkuperäinen, kuvakäsikirjoitusvaiheessa hiottu, jos idea pääsee unohtumaan. Dome mainitsi myös, että leikkausvaiheessa on hyötyä siitä kun on jokin mistä voidaan katsoa ennalta hyväksytty malli siitä kuinka kohtaukset tulee rakentaa.

Domen tavoitteena on lisätä kuvakäsikirjoitusten käyttöä elokuvateollisuudessa. Sillä hän näkee sen käytön helpottavan elokuvatuotantoa merkittävästi niin esituotannon kuin kuvaustenkin aikana. Häinkin mainitsi että kuvakäsikirjoitusten käyttö Suomessa on vielä lapsen kengissä ja toivoo sen tulevan käytännöksi elokuvan teossa.

Seuraavalla sivulla on kuva lähettämästäni storyboardista ilman kameranliikkeitä kuvaavia nuolia sekä muuta kuvaan liitettävää informaatiota. Yleensä piirtäjän tulee lisätä nämä liikettä kuvaavat nuolet piirustuksiin, mutta tässä tapauksessa kuvaaja ja

ohjaaja halusivat tehdä sen itse. Vastaavia kuvia elokuvan storyboardiin tuli yhteensä noin 700 kpl.

Helsinki Filmi Oy
KIELLETTY HEDELMÄ
 STORYBOARD

KOHTAUS 4

OHJAAJA: DOME KARUKOSKI
 KUVAAJA: TUOMO HUTRI

STORYBOARD-PIIRTÄJÄ: PAULI KANGASNIEMI

Kuva 8 Kielletty hedelmä-elokuva

4 Miksi kuvakäsikirjoituksia tulisi käyttää?

Aika on rahaa ja molempia on liian vähän. Tällainen sanonta voisi sopia hyvin suomalaisen elokuvatuotantoon. Tällöin on hyvin tärkeää suunnitella prosessi vaihe vaiheelta mahdollisimman tarkasti, jotta esimerkiksi kalliita kuvaustunteja ei menisi hukkaan. Kuvakäsikirjoitus antaa selkeän kuvan elokuvan visuaalisesta sisällöstä myös sille työryhmän osalle joka ei ole ollut tiivistä mukana tarinan kehittämisessä. Kun koko työryhmällä on yhteinen päämäärä siitä millainen elokuvan tulisi olla, niin kuvauksissa vältetään ylimääräisiltä kysymyksiltä ja kaikki toimivat samojen ohjeiden mukaan. On helpompaa alkaa muuttamaan jonkun jo ennalta sommitellun kuvan asetelmaa kuin luoda sellainen tyhjästä pelkän käsikirjoituksen tai muutaman ohjaajan piirtämän tikku-ukkopiiroksen voimin.

Elokuva voidaan myös leikata ennalta kuvakäsikirjoituksen avulla, jolloin säästytään myös työltä leikkausvaiheessa. Viimeistään elokuvan käsikirjoituksen näkeminen kuvina saa ohjaajan ja käsikirjoittajan huomaamaan kohtausten vahvuudet ja heikkoudet. Kohtaus, jota on aiemmin pidetty oleellisena saattaa näyttää piirroksena irralliselta muiden kohtausten rinnalla, jolloin se voidaan vielä poistaa tai muuttaa ilman suurempia kustannuksia.

Kuvakäsikirjoitus on myös oiva tapa markkinoida elokuvaa suurille sponsoreille, jolloin heillä on jotain näkemystä siitä millainen elokuvasta tulee. Tällöin kuviin voidaan käyttää enemmän aikaa, niiden vetovoimaisuuden lisäämiseksi. Kuvakäsikirjoituksen käyttö antaa myös rahoittajille kuvan siitä että projekti on suunnitelmallinen ja että heidän sijoittamansa rahat ovat hyvissä käsissä.

5 Tietolähteet - Missä voi oppia kuvakäsikirjoittamista?

5.1 Koulutus

Kuvakäsikirjoittamiseen voi tutustua erityisesti mediaopintoja tarjoavissa opinahjoissa. Useimmiten näissä on tarjolla alaan liittyvä kurssi joko suoraan kuvakäsikirjoittamiseen liittyen tai animaatiokurssin ohessa. Parhaiten kouluissa kuitenkin oppii osallistumalla oppilasprojekteihin vaikka ei aluksi pääsisikään kuvakäsikirjoituksia piirtämään niin jokainen kokemus kameran takana auttaa ymmärtämään elokuvan tekoprosessia, mistä on takuulla hyötyä kun lähtee työskentelemään suurempaan elokuvaprojektiin ammattilaistasolla. Piirtäjän tulee hallita myös leikkauksen ja kuvauksen perusteet.

Kannattaa toisinaan jopa ehdottaa kuvausryhmälle, että kohtauksista voitaisiin piirtää kuvakäsikirjoitukset, mikäli sellaista paikkaa ei olisi heti vapaana. Tällöin jopa elokuvan tekijät saattavat oppia lisää. Samalla oppimisesta voisi tulla molemminpuolinen kokemus.

Tärkeää on myös harjoittaa piirustustaitoja mahdollisimman paljon ja monipuolisesti. Vaikka kuvien taidokkuus ei ole päätarkoitus kuvakäsikirjoituksia piirrettäessä, on se kuitenkin erottava tekijä työmarkkinoilla jos pystyy hyvään jälkeen lyhyessä ajassa. Tärkein tavoite on idean välittyminen selkeästi katsojalle. Tämän vuoksi on hyvä pitää mukana piirustuslehtiötä ja tarkoituksena olisi luonnostella mahdollisimman monipuolisesti kaikkia elämän tilanteita, sillä koskaan ei tiedä miten arkisia asioita piirtäjää pyydetään esittämään mielenkiintoisella tavalla. Myös rakennetun ympäristön piirtämisen harjoittelu on tärkeää, sillä kuvakäsikirjoituksia saatetaan käyttää myös lavastuksen tukena.

5.1.1 Mediaopintoja tarjoavia oppilaitoksia

- Taideteollinen korkeakoulu (TAIK), Helsinki
- Tampereen ammattikorkeakoulu (TAMK), Tampere
- Lahden Muotoiluinstituutti (LAMK), Lahti

5.2 Kirjat ja verkkomateriaali

Oppimateriaalia on niukasti mitä kuvakäsikirjoitusten laatimiseen tulee suoraan, mutta kaikki elokuvan tekoprosessia käsittelevät kirjat mainitsevat aiheesta. Muutama erinomainen oppikirja löytyy englanninkielisenä. Kirjoissa esitellään kuvakäsikirjoittamisen prosessi vaihe vaiheelta ja annetaan neuvoja jopa oman CV:n laatimiseen alalle pääsemiseksi. Itse pidän parhaana oppimateriaalina DVD- elokuvien lisämateriaaleja, joissa näytetään usein hyvin laajasti elokuvan taiteellista luomisprosessia joka tapahtuu kameran takana.

Kattavin lukemani oppikirja aiheesta on **Cristiano Giuseppen**, *The Storyboard Design Course*.. Kirjassa kerrotaan hienosti kuvin elävöitettynä koko työprosessi vaihe vaiheelta. Kirja antaa myös paljon erilaisia ideoita kuinka kehittää piirtäjän taitojaan mahdollisimman monipuolisesti ja alaan sopivimmin.

Kirjassa kerrotaan jopa kuinka järjestää oma työpiste, kuinka pukeutua työhaastatteluun ja kuinka käyttäytyä eri alojen edustajien kanssa. Näiden asioiden luulisi olevan itsestäänselvyys, mutta ainakin kirja antaa vakavasti otettavan näkökulman näihin arkisiin aiheisiin.

Muita mainittavia kirjan etuja on sen tuoreus. Monet alan kirjat ovat julkaistu viime vuosikymmenellä, jolloin moni asia oli vielä toisin visualisoinnin maailmassa. Tämä erinomaisen informatiivisesti taitettu kirja tarjoaa hyvin päivitettyä tietoa ja myös oivan resurssikatalogin alalle haluavalle.

Monista elokuvista julkaistaan usein oheismateriaalina kirjoja, joissa käytetään kuvituksena kuvakäsikirjoituksia. Hayao Miyazakin elokuvista osa on julkaistu myös kirjan muodossa joissa on itse Miyazakin maalaamia kuvituksia elokuvista.

6 Storyboard - näyttely Puolassa

Sain viime syksynä mahdollisuuden järjestää kuvakäsikirjoittamisesta näyttelyn Puolassa, Tzcew -nimisessä kaupungissa. Siellä toimii EU:n tukema kulttuurikeskus, joka tarjoaa monen alan taiteilijoille hienot ja monipuoliset tilat oman taiteensa esittämiseen ja minun tapauksessani he olivat valmiita tekemään tämän kaiken ilmaiseksi. Näyttelyni tavoitteena oli tutustuttaa kävijät tähän AV- projektin esituotannon vaiheeseen, joka hyvin usein jää mielestäni liian vähälle huomiolle ottaen huomioon sen työmäärän mitä kuvakäsikirjoituksen laatiminen yleensä vaatii.

Tässä, opinnäytetyöni kirjallisen osuuden jälkimmäisen puoliskon, kerron päiväkirjanomaisesti kuinka elämäni ensimmäisen näyttelyn järjestäminen onnistui ulkomaalaisen tahon kanssa ja mitä kaikkea opin tämän prosessin aikana. Seminaarityössäni syvennyin tarkemmin kuvakäsikirjoittamiseen Suomessa. Toivon että tekstin lukija saa kattavan kuvan prosessista sekä hieman tietopohjaa oman näyttelyn pystyttämiseen ulkomaille.

Kuva 9 Näyttelyn juliste

7 Tietoperustan rakentaminen

7.1 Aiempi kokemus

Oma näyttely on ollut jo pitkään haaveenani ja materiaalia on kertynyt vuosien mittaan runsaasti. En kuitenkaan uskonut että järjestäisin omaa näyttelyä ennen eläkeikääni. Töitani on ollut erinäisissä näyttelyissä näytillä, jolloin minun ei ole itse tarvinnut miettiä tai suunnitella mitään näyttelyyn liittyvää. Olen vain toimittanut työn järjestävälle osapuolelle ja tämä on hoitanut loput. Voisin verrata itseäni tavallisiin elokuvan katsojiin, jotka nauttivat elokuvasta onnellisen tietämättöminä kuinka paljon verta ja hikeä sen tekemiseen on käytetty. Nykyään katson elokuvia ja taidenäyttelyitä aivan eri silmin kuin ennen.

Kuvakäsikirjoittaminen oli minullekin hyvin pitkään tuntematon osa-alue. Muistan nähneeni *Peter Jacksonin Taru Sormusten Herrasta* elokuvien päätteeksi muutamia kuvituksia elokuvan konseptointivaiheesta. Kun tutustuin elokuvan dvd:llä mukana tulleisiin lisämateriaaleihin niin huomasin kuinka paljon esityötä elokuvan visuaalisen ilmeen saavuttamiseksi oli tehty. Aloin tutkia yhä useammin elokuvien lisämateriaaleja ja minulle paljastui aivan erilainen luovamaailma kameran takaa.

Halusin päästä kokeilemaan millaista olisi piirtää aivan lyhyt kuvakäsikirjoitus ja pääsin piirtämään kuvakäsikirjoituksen yhteen vanhempien vuosikurssilaisten mainoselokuvaan. Tavoitteenani oli piirtää kuvista mahdollisimman yksityiskohtaiset ja realistiset, vaikka tiesin, että niiden merkitys itse kuvausvaiheessa tulisi olemaan todella pieni. Ryhmä kuitenkin käytti kuvia projektikokouksessa näyttämään millainen elokuva tulisi olemaan valmistuttuaan ja ymmärtääkseni tästä oli ollut paljonkin hyötyä mm. budjetillisesti. Silloin tajusin, että esimerkiksi elokuvan tuottajia ja rahoittajia ei vakuuteta pelkästään puheilla ja käsikirjoituksilla vaan yhä useammin vaaditaan jonkinlaista kuvitusta siitä miltä lopullisen tuotteen tulisi näyttää. Arkkitehtuurissa ennen kuin rakennussuunnittelu aloitetaan ja hankkeeseen aletaan laittamaan rahaa ja aikaa, arkkitehdit myyvät idean rahoittajille ja rakennuttajille kuvituksin ja animaatioin tulevasta rakennuskohteesta. Tämä vaihe on usein hyvin kriittinen hankkeen toteutumisen kannalta. Sama pätee myös elokuvatuotannoissa. Kuvituksen käyttäminen tässä vaiheessa ei ole ehdotonta, mutta uskon että siitä ei ole ainakaan haittaa.

Opintojen aikana olen tutustunut lähinnä elokuvan tekniseen puoleen, joka on myös vaikuttanut siihen miten katson elokuvia. Nykyään kiinnitän useammin huomiota siihen kuinka kohtaaminen on kuvattu ja onko siinä käytetty erikoistehosteita ja jos on niin onko ne tehty uskottavasti. Minusta on tullut vaativa katsoja. Tämä analyyttisempi suhtautuminen elokuvaan on auttanut minua kuvakäsikirjoitusten piirtämisessä suuresti.

Hienointa kuvakäsikirjapiirtäjän uralla on varmasti se kun saa nähdä sitten lopullisen tuotteen ja sen kuinka paljon tämä vastaa jo aiemmin käsinpiirrettyä. Vaikka kuvakäsikirjoitus ei ole missään määrin orjallisesti seurattava tuotantoraamattu, niin jotkut ratkaisut saattavat päätyä elokuvaan ja parhaassa tapauksessa ne ovat piirtäjän omia ehdotuksia.

Näyttelyn järjestäminen oli todellinen haaste, mutta se että se tuli järjestettäväksi ulkomaille sai tehtävän tuntumaan lähes mahdottomalta. Kuten aiemmin mainitsin, minulla ei ollut aiempaa kokemusta tapahtuman järjestämisestä. Olin tietenkin ollut mukana koulumme erinäisissä projekteista ja olin saanut koulutusta mainostamisesta ja painotuotesuunnittelusta, joten materiaalin tuottaminen ei ollut ongelma. Eniten minua arveluttivat suhteet Puolaan. Kuinka luotettavia ihmisiä minulla olisi työskentelemässä kanssani. Tilannetta helpotti suuresti se että yhteyshenkilönäni toimi erinomaisesti englantia osaava paikallinen opiskelija, Kasia Sliwinska.

Näyttely antoi minulle mahdollisuuden tutustuttaa ihmiset tähän elokuvan teon tuntemattomaan ja kiehtovaan työvaiheeseen. Vieraat olivat lähinnä paikallisia ja turisteista, joten en usko, että heistä kukaan ei tule käyttämään kuvakäsikirjoitusta itse elämänsä aikana. Toivon kuitenkin että näyttelyni herättää ihmisten mielenkiinnon elokuvaan ja eritoten siihen mitä kaikkea tapahtuu ennen kuin elokuva pyörii valkokankailla.

Tehtävää ja suunniteltavaa oli aluksi niin paljon että en tiennyt mistä sen aloittaisin. Myös opettajieni mielikuva Euroopan gallerioiden yleisestä tasosta oli kaikkea muuta kuin ruusuinen. Kuulin kaikenlaisia kauhutarinoita homeisista gallerioista, reikisistä seinistä ja puutteellisesta pystytyskalustosta. Valaistuksesta puhumattakaan. Epävarmuuttani lisäsi se, että kun näyttelyn pitämisestä oltiin sovittu niin en ollut vielä nähnyt kuin pari kuvaa näyttelytilasta ja kuullut neliömäärän, joka alkuun kuulosti aivan liian suurelta ensimmäiseksi näyttelytilaksi. Täytettävänä oli täyttää kokonaiset

120 neliometriä näyttelytilaa, joka oli noin viisi kertaa niin suuri tila kuin silloinen opiskelija-asuntoni.

Kuvat tilasta ja gallerian kotisivuilla näkynyt EU:n lippu rauhoittivat mieltäni sillä tila näytti laadukkaalta ja EU:n logo kertoi siitä, että kyseessä oli virallinen taho eikä mikään yksityinen galleria. Olin luottavaisin mielin ja olin kuullut että galleriakeskus oli kaupungin viimeisimpiä kunnostushankkeita ja uusi ylpeyden aihe.

Rahallisesti näyttelyn järjestäminen oli haasteellista, sillä minulla ei ollut rahoituksen keräämisestä lainkaan kokemusta. Yksi pelkoni oli siinä kuinka saisin teokseni paikan päälle vahingoittumattomina ja ilman merkittäviä kustannuksia. Suurin osa töistäni oli digitaalisessa formaatissa, jonka kuljetus- ja esitysmahdollisuudet olivat rajattomat. Minun piti päättää tulostaisinko työt Suomessa vai Puolassa. Muista kustannuksista minun ei olisi tarvinnut huolehtia koska galleria oli luvannut hoitaa suurimman osa aiheutuvista kustannuksista Puolassa. Itselleni jäisi maksettavaksi vain matkakulut ja materiaalin tulostuskulut. Tuotannon opiskelijoille noiden kulujen hoitaminen olisi ollut varmaan tuttua työtä ja avun pyytäminen tässä vaiheessa heiltä olisi varmasti ratkaissut tämän huolen. Hetken aikaa harkitsin jopa opintolainan ottamista kulujen kattamiseksi.

En aluksi osannut kuvitella kuinka paljon erilaisia asioita oli hoidettava ennen kuin edes näyttelyyn voitaisiin alkaa valitsemaan töitä. Tässä tehtävässä minua auttoi suuresti Tampereen Teknillisen Yliopiston Arkkitehtuurinlaitoksella taidetta opettava lehtori ja taiteilija Tero Laaksonen. Hänellä on monen vuoden kokemus taidenäyttelyiden järjestämisestä ympäri maailmaa. Sain häneltä erinomaisia neuvoja mitä minun tulisi ottaa huomioon näyttelyä suunnitellessani. Suunnittelutyöstä tuli suurempi prosessi kuin olin osannut arvatakaan. Valaistus, ripustus, näyttelytilan lattia, av-välineistö, standit, kehystys, kuvien kuljetus, millainen maalipinta seinissä on... Lista jatkuu loputtomiin kaikki nuo asiat olin aiemmin ottanut itsestänselvyytenä käydessäni näyttelyissä ja nyt minun piti itse ottaa selvää kaikista noista asioista ennen kuin voisin edes alkaa kunnolla suunnittelemaan näyttelyä. Olin siis täysin untuvikko enkä edes tiennyt kenen puoleen kääntyä jos ongelmia tulisi vastaan. Päätinkin tehdä mahdollisimman paljon itse koska en tiennyt millaisia kysymyksiä esittäisin ja en tiennyt mistä aloittaisin.

8 Suunnitteluprosessi

Konsultointi eri tahojen kanssa oli hyvin olennaista tehtävän aloittamisen kannalta. Ensinnäkin piti selvittää, että mistä saisin rahat tähän projektiin. Koska hyvin suuri osa kuluista olisi hoidossa gallerian puolesta niin pystyin keskittymään Suomessa aiheutuviin kuluihin. Olin ymmärtänyt, että koululta oli mahdollista saada rahaa projekteihin, joten esittelin idean aluksi opettajilleni. Kävimme läpi mahdolliset paikat, josta rahaa voisi hakea. Matkarahat pystyin hakemaan *TAMK:in ulkomaanvaihdon* kautta. Muista kuluista minun tuli tehdä mahdollisimman yksityiskohtainen selvitys, jotta koulu pystyisi ne korvaamaan minulle. Koska kulut eivät olleet suuret enkä osannut vielä alkuvaiheessa laskea tarkalleen aiheutuvia kuluja niin päätin maksaa kaiken itse ja laskuttaa ne sitten lopuksi koululta.

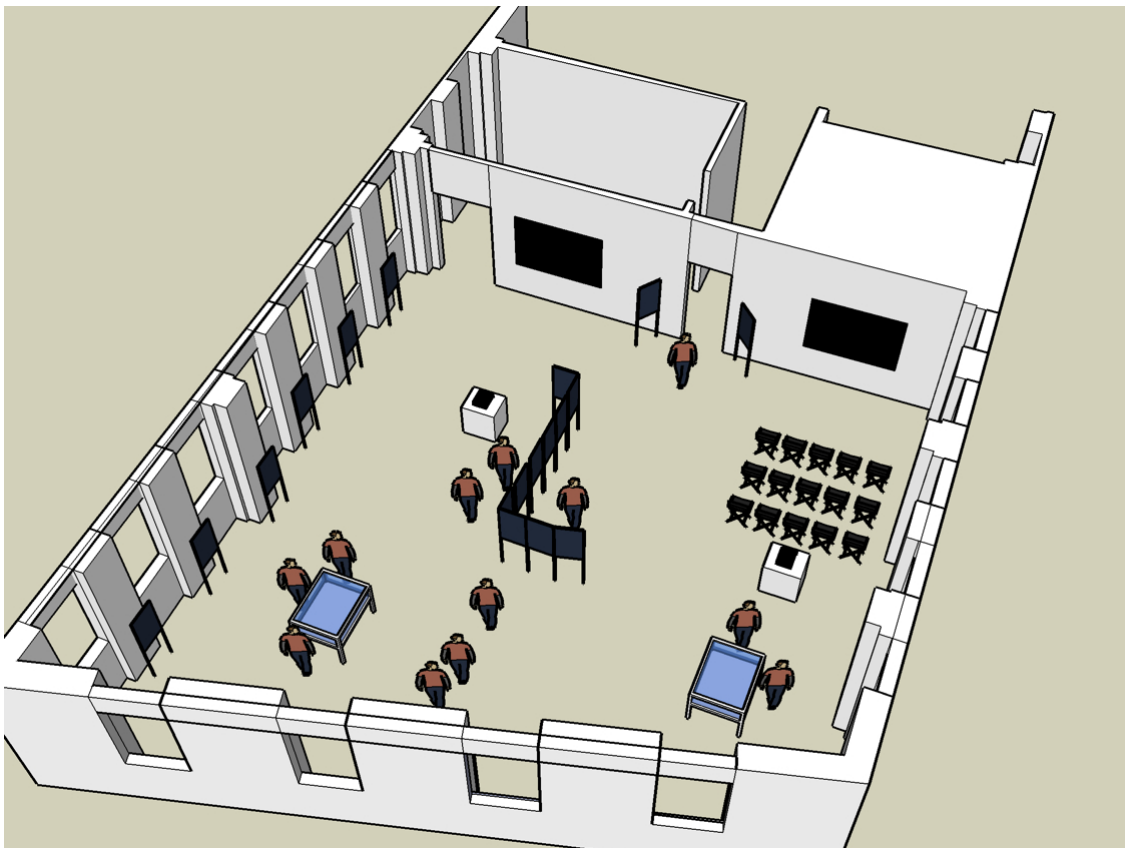
Sain gallerialta hyvissä ajoin yksityiskohtaisen listan kaikesta mitä minun tulisi hoitaa ja suunnitella näyttelyä varten. Minun piti suunnitella näyttelylle juliste, suurempi *banneri* sekä lähettää lyhyt seloste (*artistic note*) omista taustoistani sekä kertoa hieman näyttelystä. Tämä artistic note julkaistaistiin kaupungin kotisivuilla sekä gallerian tulevien näyttelyiden esitteessä. Galleria olisi tehnyt julisteet itse mutta kun sain puolankieliset tekstit jonkun edellisen julisteen muodossa, niin päätin tehdä julisteet itse.

Koska kyseessä oli opinnäytetyöprojekti niin projektista täytyi tehdä projektisuunnitelma. Suunnitelman teko oli erinomainen keino kartoittaa koko prosessi yhdellä kertaa. Jotta pystyin suunnittelemaan budjettia niin piti määrittää kuinka kuvat tulisi kuljettaa paikalle. Mahdollisuutena oli joko tulostaa kuvat suurtulosteina Suomessa tai tulostaa ne Puolassa, jossain paikallisessa painotalossa. Etuina Suomessa olisi ollut tuttu välineistö ja tutut ohjelmat. Olin myös saanut perusteellisen koulutuksen painotuotesuunnittelusta. En voinut olla varma kuinka painotuotteet tulostettaisiin Puolassa. Puolassa ainoaksi eduksi katsoin hintatason, joka suomalaisiin tulostuspalveluihin verrattuna oli naurettava pieni. Päädyin kuitenkin tulostamaan työt Suomessa ja Tampereen teknillisen yliopiston arkkitehtuurin laitoksen suurtulostimella, joka oli tullut tutuksi ensimmäisen arkkitehtiopintovuoden aikana. Näin pystyin valvomaan prosessia ja puuttumaan siihen, jos virheitä tulisi kesken tulostuksen.

Kustannuksiin minulle luvattiin budjetiksi koululta 300€ Aluksi summa tuntui riittävän hyvin, mutta kokemuksen mukaan tulosteet eivät aina onnistu ja tulosteita tulisi olemaan todella paljon koska täytettävänä oli suuri tila. Lisäksi tulostaminen ei ollut ilmaista koulun tulostimellakaan. Onnekseni TTY:n varastoista löytyi vanhoja paperirullia kiiltävää tulostuspaperaa, joka näytti erinomaiselta jo ilman minkäänlaisia kehyksiä tai suojalaseja. Ja mikä parasta paperista piti päästä eroon. Hinnasta ei voinut vielä ennen tulostuksia sanoa mitään, koska tosiaan en voinut tietää kuinka paljon hukkatulostuksia tulisi ja kuinka suuria tulosteita tarvittaisiin.

Kehystys oli hyvin olennainen kuvien näytettävyyden ja informatiivisuuden korostamiseksi. En ollut aivan varma mitä gallerialla oli tarjota minulle, joten valmistauduin kehystämään työt itse.

Arkkitehtuurin opinnoista oli hyötyä kun piti alkaa suunnittelemaan näytteillepanoa. Mallinsin nopeasti koko näyttelytilan saatuaani tilan pohjapiirroksen helpokäyttöisellä 3d-mallinnusohjelmalla *Google SketchUp:illa* (Kuva 10). Tehdäkseni suunnittelusta vielä visuaalisempaa, tein tilasta pahvimallin mittakaavaan 1:100. Vaikka en ollut vielä tässä vaiheessa käynyt galleriassa paikanpäällä niin näin minulla oli selkeä käsitys tilasta ja mitä seiniä voisin käyttää mitä seiniä en. Esimerkiksi tilassa oli paljon ikkunoita, joka loi tilasta haasteellisen ripustamisen kannalta. Työ ripustettaisiin katosta kiinni olevien kiskojen varaan. Tero Laaksosen mukaan tilasta piti saada mahdollisimman toimiva myös arkkitehtonisesti, jotta ihmiset pystyisivät kiertämään näyttelyn vaivatta. Kuljettava reitti olisi oltava johdonmukainen. Oli erittäin mielenkiintoista tutkia erilaisia vaihtoehtoja miten teoksen voisi asettaa ja kuinka tilan voisi jakaa erilaisiin informatiivisiin osiin. Pohdimme Laaksosen kanssa erilaisia vaihtoehtoja näyttelyarkkitehtuurin optimoimiseksi.

Kuva 10 Näyttelyn suunnitelma

Näyttelyni tavoitteena oli siis kertoa kävijälle mahdollisimman selkeästi mistä kuvakäsikirjoituksen laatimisessa oli kyse. Laaksonen kehotti minua tekemään kaiken informaation puolaksi, mikä tietenkin olisi ollut kaikista korrektein tapa esittää informaatiota maassa, jossa englanninkielen taito ei ole yhtä vahva kuin esimerkiksi Suomessa.

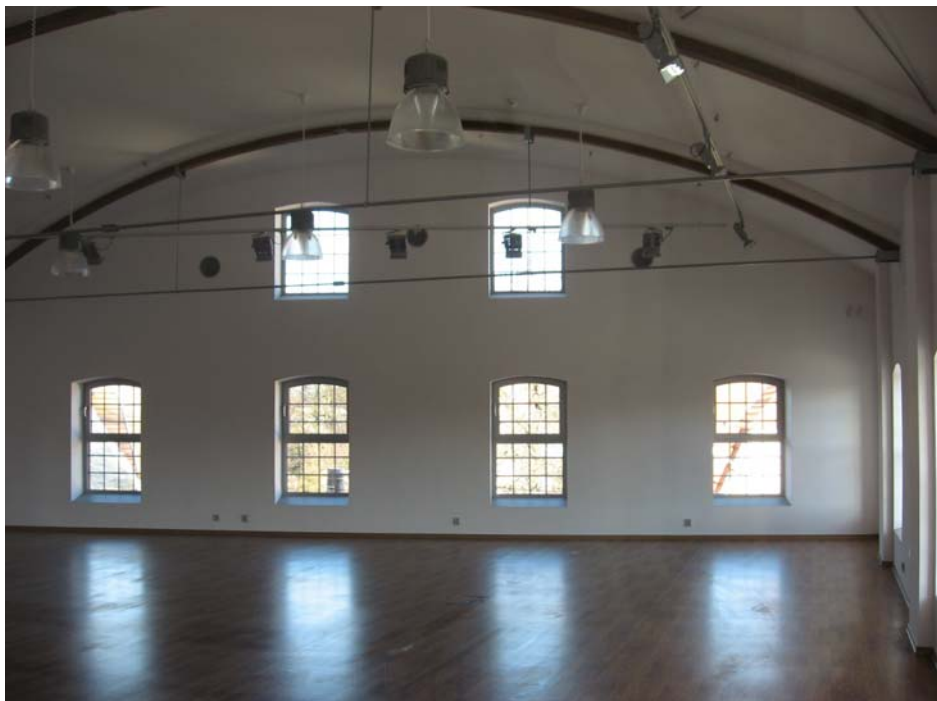
Tilan täyttämiseksi päätin käyttää videokuvaa niistä elokuvista, joissa olin toiminut kuvakäsikirjoituspiirtäjänä. Näin halusin saada ihmisille edes pienen käsityksen siitä miten kuvat siirtyvät paperilta projektoriin.

Printtien taittamisessa en ollut ottanut huomioon kuvia tietokoneella piirtäessä sitä, että niistä olisi hyvä saada joskus suuria tulosteita tehtyä. Jouduin skannaamaan muutaman printin uudestaan ja onnekseni niistä tuli riittävän hyviä näytteillepanoa varten. Käytin myös *rasterointia* suurentamisessa avuksi tulosteita varten sillä kuvia ei ollut tarkoitus katsoa läheltä. Näin pystyin tekemään hyvin suuria kuvia ja pieni rasterointi jopa lisäsi kuvien mielenkiintoisuutta, jos niitä katsoi lähempää.

Originaalien näyttäminen näyttelyssä oli myös hyvin tärkeää. Niiden käyttö toi näyttelyyn lisää aitoutta, mitä tulosteilla ei pystytty saavuttamaan. Käsien piirretyistä kuvista näkee myös työvaiheet paremmin kuin tarkkaan viimeistellyistä digitaalisista maalauksista.

Näin sain suunniteltua kokonaisuuden joka näyttäisi koko kuvakäsikirjoituksen laatimisprosessin vaihe vaiheelta aina käsikirjoituksesta elokuvaan asti. Saadakseni täysin käsityksen näyttelytilasta päätin lähteä käymään Puolassa vielä ennen kuin aloin suunnittelemaan lopullisia taittoja sekä kuvien tulostamista.

Matkan aikana otin mahdollisimman paljon kuvamateriaalia näyttelytilasta sekä mittoja kehyksistä ja tarkistin käytettävissä olevat ripustusmahdollisuudet sekä av-välineistön testaus. Tärkein anti paikanpäällä käynnissä oli kuitenkin galleristin tapaaminen ja hyvän ensivaikutelman antaminen. Uskon että siellä käymiseni ennen näyttelyä oli olennaista sen täydelliselle onnistumiselle ja yhteistyömahdollisuuden jatkumiselle. Tilat olivat, jopa hienommat kuin mitä olin kuvista nähnyt. Kaikki oli juuri kiillotettua ja uutta. Käyntini jälkeen olin todella luottavaisin mielin. Kaikki siitä eteenpäin oli vain minusta itsestäni kiinni ja en malttanut päästä valmisteluiden pariin nähtyäni miten hienoihin puitteisiin pääsisin pitämään ensimmäisen näyttelyni.

Kuva 11 Näyttelytila tyhjänä

9 Toteutus ja tulosten esittely

Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Tuo sananparsa pitäisi varmasti paikkansa monessa tapauksessa, mutta omassa tilanteessani en voinut olla varma, että olinko ottanut kaikki tekijät huomioon. Tulostus oli kuitenkin pakko aloittaa hyvissä ajoin.

Tulostuksessa minulla oli korvaamattomana apuna TTY:n arkkitehtuurin laitoksen atk-vastaava, arkkitehti, *Juhani Puhakka*. Hän pääosin vastasi tulostuksesta ja minun tehtäväkseni jäi vain oikeanlaisten tiedostojen toimittaminen ja tulostuksen laadun valvominen.

Kuljetus onnistui taidekaupasta ostetulla taidetöiden kuljetukseen tarkoitettulla putkella. Työt mahtuivat siihen millimetrilleen. Putki meni myös käsimatkatavarana, jolloin pystyin itse kuljettamaan sen koko matkan ajan eikä kukaan turhautunut lentokoneen lastaaja päässyt paiskomaan putkea pitkin ruumaa. Hyvä puoli itse kuljettamisessa oli myös se, että minun ei tarvinnut hoitaa kuljettamista postitse. Postin hinnastot olivat aivan liian epäselvästi tulkittavia ja olin kuullut, että Puolan posti ei ole aina kaikkein luotettavin organisaatio, postin perille toimittamisessa. Vaihtoehtona olisi ollut myös *DHL* tai jonkun vastaavan kuriiripalvelun käyttäminen.

9.1 Pystytys

Tzcewissä minua odotti innokkaiden vapaaehtoisten ryhmä joka oli valmis auttamaan kaikissa tehtävissä, joita heille delegoisin. Vaikka meillä ei ollut kaikkien vapaaehtoisten kanssa yhteistä kieltä niin elekieli toimi erinomaisesti. Hankalempien tehtävien antamisessa korvaamattomana apuna toimi kontaktini Kasia, joka käänsi englannin sujuvasti puolaksi. Saavuin Tzcewiin sen verran ajoissa että aikaa jäi hyvin näyttelyn pystyttämiseen ja viimeistelyyn.

Viimeistely käsitti lähinnä valaistuksen suuntaamisen ja koko näyttelyarkkitehtuurin viimeistelyn. Valaistuksessa ilmeni ongelmia kun kiiltävälle, mutta ohuelle paperille tulostetut julisteet olivat rypistyneet hieman tulostettaessa ja kun valaistus suunnattiin ylhäältä päin niin rypyt tulivat esiin. Koetin kiertää tätä ongelmaa heijastamalla valot seinien kautta, jotta valot eivät olisi paistaneet suoraan töihin. Tämä toimi osittain mutta, koska kuvat olivat lasikehyksissä ne olisi voinut tulostaa heijastamattomalle mattapinnalle.

Tulosteiden kehystäminen kesti yhden kokonaisen työpäivän. Koska tauluja oli niin paljon, taulujen kehyksiä jouduttiin jopa ostamaan lisää kaikkien töiden kehystämiseksi. Tämänkin galleria teki täysin pyyteettömästi ja ilmaiseksi. En olisi koskaan arvannut saavani niin avuliasta vastaanottoa galleriassa. Pyyteettömyys ja runsas auttajien joukko vei ajatukseni pois näyttelyavajaisista, joissa minun oli määrä pitää puhe ja esiintyä sukulaisten, vieraiden ja kaupungin virkamiesten edessä. Avajaisten lähestyessä aloin pohtimaan mikä olisi paras tapa kiittää kaikkia osapuolia, mutta silti pitää tilaisuuden tunnelman ylhäällä. En halunnut puheesta pitkää monologia. Eräs ystäväni ehdotti loppulauseeksi; ”Antaa taiteen puhua puolestaan.”. Mikä pätee erinomaisesti kaikkiin näyttelyn avajaisiin tai puheisiin, joissa on kyse taiteellisesta teoksesta

9.2 Avajaiset

Näyttelyn avajaiset olivat juhlava tilaisuus. Aluksi gallerian johtaja kertoi näyttelystä, jonka jälkeen pidin lyhyen kiitospuheen jonka jälkeen vaihdoimme kiitoslahjat ja kerroin hieman näyttelystäni. Vaikka ennen tilaisuutta jännitys oli sietämätön kaikki meni todella hyvin omalla painollaan ja uskon että koska en osannut puolaa niin selvisin monelta haastattelulta, joten pystyin vain nauttimaan ilmaisista avajaisten tarjoiluista ja rennosta tunnelmasta. Yllätyksenä minulle tuli se, että koko sen ajan minkä galleria on tarjonnut palveluitaan nouseville nuorille taiteilijoille, minä olin ensimmäinen, joka oli tuonut kiitokseksi kaikesta avusta lahjan.

Kuva 12 Avajaispuhe

Näyttely oli galleristin mielestä niin mielenkiintoinen, joten hän ehdotti että näyttelyä voisi käyttää paikallisten nuorten houkuttelemiseen museoihin ja näyttelyn voisi pystyttää uudelleen syksyllä kun oppilaat ovat palanneet kouluihin.

Keväällä 2009 galleristin ehdotuksesta pidin myös workshopin 90 oppilaalle samaisessa galleriassa. Aiheena oli storyboarding. Workshopissa jokainen opiskelija pääsi itse piirtämään storyboardin antamastani aiheesta.

Kuva 13 Storyboard workshop

10 Yhteenvetoa ja oman työn arviointia

10.1 Kun kysyt apua, saat sitä

Uskon että tällaiset kansainväliset projektit olisivat todella hyödyllisiä myös muillekin työryhmän jäsenille. Verkostoituminen on hyvin oleellista nykyisillä työmarkkinoilla, joissa työtehtävät eivät ole kaavamaisesti samanlaisia vaan työ on pirstoutunutta ja vaihtuvaa. Uudet kontaktit ja ulkomaan kokemus avaavat varmasti ovia työmarkkinoilla jokaiselle projektissa aktiivisesti mukana olleelle.

10.2 Yhteistyö Puolaan

Toivon, että kouluni ottaa mahdollisuutena Tzcewin yhteistyökumppanuuden ja hyödyntää sitä tulevana vuosina suomalaisen osaamisen markkinointiin Euroopassa. Galleria on kansainvälisestikin tunnustettu keskus ja uskon että se olisi todella hyvä meriitti kenelle tahansa media-alan ammattilaiselle tai taiteilijalle.

Tzcew on kasvava turistikaupunki ja uskon, että jos näyttelyihin saataisiin useampi ryhmä tai henkilö esittelemään projektejaan niin näyttely saattaisi kerätä vieläkin suuremman huomion Puolan mediassa. Puola on erittäin kehittymishaluinen ja erityisesti kulttuurin saralla ammattilaiset ovat kiinnostuneet kansainvälisyydestä ja uskon että koulullamme on useita aiheita näyttelyille, jotka takuulla kiinnostaisivat suurta yleisöä. Myös Pohjois-Puolan taidekoulut ovat kiinnostuneita suomalaisesta taiteesta ja elokuvanteosta.

Voin suositella tätä kokemusta jokaiselle, joka on aina unelmoinut omasta näyttelystä ja haluaa kokea jotain uutta. Puola on hyvän oluen ja makkaran kotimaa, jonne suomalainen mentaliteetti istuu paremmin kuin hyvin ja toivon, että näyttelyni avaisi yhteistyön ketjun, joka poikisi lisää menestystarinoita puolin ja toisin.

Lisätietoja tämän puolalaisen tahon kanssa toimimisesta ja näyttelyn pystytyksestä saa allekirjoittaneelta osoitteesta.

paulikangasniemi@gmail.com

Liitteet

Näyttelyn portfolio DVD (Opettajien kirjastossa)

Lähteet

Cristiano, Giuseppe. Teoksen painovuosi 2007 . *The Storyboard Design Course*. 1. painos. Kustantajan kotipaikka UK: Kustantaja Thames & Hudson Ltd.

Simon, Mark. Teoksen painovuosi 2000 . *Storyboards, motion in art*. 2. painos. Kustantajan kotipaikka USA: Kustantaja Butterworth-Heinemann.

Web:

Elokuvanteon perusanastosisivu Turun kasvatustieteellisen yliopiston sivuilla

vanha.edu.utu.fi/tokl/tata/kuvataide/videokuvaus/kuvakoot.htm(Luettu 24.11.2008)

Kuvakäsikirjoitusten soveltaminen esitelmöintiin. (Luettu 22.3.2009)

http://www.abundancecenter.com/Workshops/Storyboarding_Handout.pdf

Kuvalähde

<http://johnkstuff.blogspot.com/2008/01/michael-sporn-and-john-canemaker.html>

<http://www.verplankcreative.com/ctva464/storyboards/sbStarWars.jpg>

Muita hyödyllisiä linkkejä

<http://www.famousframes.com/website/index.php>

http://www.animationmeat.com/pdf/televisionanimation/strybrd_the_simpsonsway.pdf

